

Instanța de fond: Judecătoria Hîncești (sediul Ialoveni), (jud. C. Crețu)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău, (jud. M. Guzun, V. Buhnaci, L. Pruteanu)

DECIZIE

19 decembrie 2018

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecătorii

Valeriu Doagă
Tamara Chișca-Doneva
Nina Vascan
Victor Burduh
Svetlana Filincova

examinând recursul declarat de către Leonid Onceanu reprezentat de avocatul
Canțer Serghei,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Leonid
Onceanu și Ivan Popov împotriva lui Ion Grigoreț și Trifan Stanciu privind
anularea contractului de împrumut cu ipotecă,

împotriva deciziei din 30 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, prin care a
fost respinsă cererea de apel depusă de Leonid Onceanu și Ivan Popov și menținută
hotărârea din 25 iulie 2017 a Judecătoriei Hîncești (sediul Ialoveni),

c o n s t a t ă:

La 16 februarie 2016, Leonid Onceanu și Ivan Popov s-au adresat în instanță
cu cerere de chemare în judecată către Ion Grigoreț și Trifan Stanciu cu privire la
anularea contractului de împrumut cu ipotecă nr. 3493 din 15 august 2014, prin
care s-a instituit ipoteca asupra bunurilor imobile amplasate în str. XXXX, X or.
XXXX.

În motivarea acțiunii reclamanții au invocat, că în luna decembrie 2000,
Leonid Onceanu a împrumutat lui Ion Grigoreț pe o perioadă scurtă suma de 38000
dolari SUA pentru necesitățile familiare. La insistența de a întoarce suma de bani,
Ion Grigoreț, la 31 august 2001, a întocmit o recipisă, prin care, s-a obligat până la
sfârșitul anului 2001 să întoarcă suma. Tot Ion Grigoreț, la începutul anului 2001 a
împrumutat de la Ion Popov suma de 13100 dolari SUA pentru necesitățile

familiale și în acest sens, la data de 03 septembrie 2011, a întocmit recipisa, prin care s-a obligat pînă la sfârșitul anului 2001 să întoarcă suma. Având în vedere faptul, că pârâtul nu și-a onorat obligațiile asumate, reclamantii s-au adresat în judecată și au solicitat încasarea din contul pârâtului Ion Grigoreț, în beneficiul reclamantului Leonid Oncean a sumei de 38000 dolari SUA, a taxei de stat în mărime de 14820 lei și a cheltuielilor pentru asistență juridică în sumă de 24700 lei și în beneficiul reclamantului Ivan Popov a sumei de 13100 dolari SUA, a taxei de stat în mărime de 5 109 lei și a cheltuielilor pentru asistență juridică în sumă de 12000 lei.

Reclamantii au mai indicat că, prin hotărârea din 18 aprilie 2013 a Judecătorei Hâncești, acțiunea lui Leonid Onceanu și Ivan Popov privind încasarea datoriei a fost admisă fiind dispusă încasarea din contul lui Ion Grigoreț în beneficiul lui Leonid Onceanu a sumei în mărime de 28 000 dolari SUA cu titlu de datorie și a sumei în mărime de 14 820 lei cu titlu de cheltuieli de judecată. La fel, s-a dispus încasarea din contul lui Ion Grigoreț în beneficiul lui Ivan Popov a sumei în mărime de 13 100 dolari SUA cu titlu de datorie și a sumei în mărime de 5 109 lei cu titlu de cheltuieli de judecată. Hotărârea Judecătorei Hâncești din 18 aprilie 2013 a fost menținută prin Decizia Curții de Apel Chișinău din 3 decembrie 2015. Hotărârea Judecătorei Hâncești din 18 aprilie 2013 este definitivă.

La 15 august 2014, între Ion Grigoreț și Trifan Stanciu a fost semnat contractul de împrumut al banilor cu ipotecă nr. 3493 în conformitate cu care creditorul ipotecar Trifan Stanciu a dat cu împrumut lui Ion Grigoreț suma în mărime de 95 000 euro, care la data semnării contractului constituia 1 792 718 lei, fără dobândă și cu termen de rambursare pînă la 15 august 2024, iar debitorul ipotecar Ion Grigoreț, în scopul garantării executării obligației de restituire a împrumutului a grevat cu ipotecă bunurile imobile și anume terenul cu suprafața de 0,087 ha cu nr. cadastral XXXX și casa de locuit din str. XXXX X or. XXXX în beneficiul lui Trifan Stanciu. Din conținutul contractului de ipotecă rezultă că Ion Grigoreț poate folosi în continuare bunul ipotecat.

În opinia reclamantilor, pârâții încearcă să înstrăineze bunurile imobile pentru a evita executarea hotărârii judecătorești privind achitarea sumelor datorate de către Ion Grigoreț, ca urmare solicitând în instanță, în temeiul art. 217 și art. 220 ale Codului civil, anularea contractului de împrumut a banilor cu ipotecă nr. 3493 din 15 august 2014, încheiat între Ion Grigoreț și Trifan Stanciu.

Prin hotărârea din 25 iulie 2017 a Judecătorei Hâncești (sediul Ialoveni), acțiunea a fost respinsă ca neîntemeiată.

Prin decizia din 30 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, a fost respinsă cererea de apel depusă de Leonid Onceanu și Ivan Popov și menținută hotărârea din 25 iulie 2017 a Judecătorei Hâncești (sediul Ialoveni).

La 04 iunie 2018, Leonid Onceanu reprezentat de avocatul Canțer Serghei a declarat recurs împotriva deciziei 30 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău,

solicitând casarea acesteia și a hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri prin care acțiunea să fie admisă.

În motivarea recursului a indicat că instanța de apel la pronunțarea deciziei nu a interpretat în mod eronat legea și a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

Mai mult, în argumentarea ilegalității hotărârii contestate, recurentul a indicat că instanțele inferioare au apreciat arbitrar probele, au omis să se expună asupra tuturor probelor prezentate de părți, examinând superficial cauza.

La 13 noiembrie 2018, Trifan Stanciu reprezentat de avocatul Rodica Chirtoacă a depus referință la cererea de recurs, solicitând considerarea recursului ca fiind inadmisibil.

La 15 noiembrie 2018, Ion Grigoreț a depus referință la cererea de recurs, solicitând respingerea recursului cu menținerea hotărârii contestate.

Prin încheierea din 28 noiembrie 2018 a Curții Supreme de Justiție, recursul declarat de Leonid Onceanu reprezentat de avocatul Canțer Serghei a fost considerat admisibil.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) al Codului de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Instanța de recurs constată că, decizia recurată a fost pronunțată la 30 ianuarie 2018, expediată părților abia la 14 mai 2018 fără a fi anexate probe ce ar confirma data recepționării acesteia, iar recursul a fost declarat la 04 iunie 2018, fapt ce atestă că recurentul s-a conformat normelor procedurale legale și a declarat în termen recursul.

În corespundere cu art. 444 al Codului de procedură civilă, recursul s-a examinat fără înștiințarea participanților la proces. Astfel, Colegiul a decis inoportună invitarea acestora, întrucât argumentele expuse în cererile de recurs au fost formulate cu suficientă precizie pentru a permite instanței verificarea legalității hotărârii atacate. Totodată, toate punctele de drept care puteau exista în această cauză pot fi cercetate și soluționate în mod adecvat pe baza înscrisurilor prezente la dosar. În plus, recurenta și intimații au avut ocazia să își prezinte poziția în scris și să răspundă la concluziile părții adverse. (*mutatis mutandis*, cauza Auza Vilho Eskelinen și alții vs. Finlanda, hotărârea din 19 aprilie 2007, § 72 – 75)

Subsidiar, în § 26 – 27 ale deciziei Curții Constituționale nr. 95 din 19 decembrie 2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 444 al Codului de procedură civilă, Curtea a statuat că în cazul procedurilor care au ca obiect autorizarea unui apel sau care consacră verificarea unor aspecte de drept, și nu de fapt, sunt îndeplinite condițiile articolului 6 din Convenție chiar dacă instanța de apel sau de recurs nu oferă reclamantului posibilitate să se exprime în fața sa, în persoană. Iar, în esență nu este afectat accesul liber la justiție.

Verificând hotărârea contestată în raport de criticile formulate, în limitele

controlului de legalitate și temeiurilor de drept invocate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul întemeiat și care urmează a fi admis cu casarea deciziei recurate și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din considerentele ce urmează.

În corespundere cu prevederile art. 445 alin. (1) lit. c) al Codului de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În corespundere cu prevederile art. 118 alin. (1) al Codului de procedură civilă, fiecare parte trebuie să dovedească circumstanțele pe care le invocă drept temei al pretențiilor și obiecțiilor sale, totodată art. 27 alin. (1) al aceleiași legi stipulează că disponibilitatea în drepturi se afirmă în posibilitatea participanților la proces, în primul rând a părților, de a dispune liber de dreptul subiectiv material sau de interesul legitim supus judecării, precum și de a dispune de drepturile procedurale, de a alege modalitatea și mijloacele procedurale de apărare.

Circumstanțele cauzei prezentate de părți și determinate de prima instanță în faza procesual anterioară, denotă că, potrivit contractului de împrumut a banilor cu ipotecă nr. 3493 din 15 august 2014, Trifan Stanciu a acordat lui Ion Grigoreț un împrumut în mărime de 95 000 euro, scadent la 15 august 2024, iar pentru garantarea restituirii în termen a împrumutului respectiv, Ion Grigoreț a instituit ipotecă asupra bunurilor imobile, deținute de acesta în proprietate și anume: teren cu suprafața de 0,087 ha și casa de locuit din str. XXXX X or. XXXX în favoarea lui.

Invocând caracterul fictiv al acestui act juridic, Leonid Onceanu și Ivan Popov prin acțiune în justiție au solicitat declararea nulității contractului de împrumut a banilor cu ipotecă.

Judecătoria Hâncești (sediul Ialoveni), fiind investită cu judecarea prezentei cauze, a respins acțiunea depusă, iar prin decizia din 30 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, soluția primei instanțe a fost menținută fiind respinsă cererea de apel depusă de Leonid Onceanu și Ivan Popov.

Așadar, instanța de recurs pentru a elucida aspectele abordate, va raporta circumstanțele prezentate la criticile invocate de recurent și va trebui să se asigure că, în cazul de față Curtea de Apel Chișinău, a îndeplinit condiția unei examinări efective și a oferit un răspuns specific și explicit mijloacelor hotărâtoare pentru rezultatul procesului (a se vedea, *în contrast*, Lebedinschi vs. Moldova, hotărârea din 16 iunie 2015, § 31, 35 – 36; cauza Nichifor vs. Moldova, hotărârea din 20 septembrie 2016, § 29 – 31).

Potrivit art. 373 alin. (5) al Codului de procedură civilă, instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel, iar conform prevederilor art. 390 alin. (1) lit. e), f) al aceleiași legi, decizia instanței de apel

trebuie să conțină: motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă; concluziile instanței de apel în urma examinării apelului.

În cadrul dreptului la un proces echitabil se analizează dreptul oricărei părți în cadrul unei proceduri judiciare de a prezenta instanței observațiile, argumentele și mijloacele sale de probă, coroborat cu dreptul fiecărei părți ca aceste observații și argumente să fie examinate în mod efectiv. Cu privire la aceste aspecte, obligația instanței de motivare a deciziilor sale este singurul mijloc prin care se poate verifica respectarea lor.

Conform jurisprudenței CEDO, noțiunea de proces echitabil presupune ca o instanță internă care nu a motivat decât pe scurt hotărârea sa să fi examinat totuși în mod real problemele esențiale care i-au fost supuse, și nu doar să reia pur și simplu concluziile unei instanțe inferioare (cauza Helle vs Finlanda, hotărârea din 19 decembrie 1997).

Cu alte cuvinte, o motivare excesiv de succintă sau necorespunzătoare în raport cu complexitatea cauzei echivalează, practic, cu inexistența motivării.

Obligația instanței de a răspunde prin motivare la argumentele prezentate de părți este justificată, întrucât numai prin pronunțarea unei hotărâri motivate poate fi realizat un control public al administrării justiției (cauza Hirvisaari vs Finlanda, hotărârea din 27 septembrie 2001).

Potrivit jurisprudenței sale constante, CtEDO reamintește că instanțele judecătorești naționale au obligația de a-și motiva deciziile (cauza Van de Hurk vs. Olanda, hotărâre din 19 aprilie 1994). Întinderea obligației de a motiva hotărârea poate varia în dependență de caracterul deciziei și trebuie determinată în lumina circumstanțelor cauzei (cauza Ruiz Torija vs. Spania, hotărâre din 9 decembrie 1994). Deși articolul 6 § 1 din Convenție nu obligă instanțele de judecată să ofere răspunsuri detaliate la toate argumentele invocate, totuși din hotărâre trebuie să reiasă clar că elementele esențiale ale cauzei au fost examinate (cauza Taxquet vs. Belgia [MC], nr. 926/05, § 91, CEDO 2010).

În plus, Curtea a decis că articolul 6 din Convenție nu obligă statele contractante să instituie instanțe de apel sau de recurs. Cu toate acestea, un stat care dispune de astfel de instanțe judecătorești are obligația să se asigure că justițiabilii se bucură în fața acestora de garanțiile fundamentale prevăzute de articolul 6 (a se vedea, *printre altele*, cauzele Delcourt vs. Belgia, hotărâre din 17 ianuarie 1970, și Erfar-Avef vs. Grecia, hotărâre din 27 martie 2014).

În pofida acestor fapte, instanța de apel la pronunțarea asupra argumentelor din apelul depus de Leonid Onceanu și Ivan Popov, urma în conformitate cu prevederile legii să se dedice unei analize efective a temeiurilor, argumentelor și propunerilor de probatoriu, fără a prestabili relevanța acestora.

Potrivit circumstanțelor invocate de Leonid Onceanu și Ivan Popov pe tot parcursul examinării cauzei, aceștia printre altele obiectând asupra legalității contractului de împrumut a banilor cu ipotecă, au atras atenția instanțelor asupra

faptului că, anterior Ion Grigoreț a intenționat să înstrăineze fictiv bunul imobil litigios nepotului său Rotaru Vadim, contractul de vânzare-cumpărare fiind anulat de către instanțele de judecată printr-o hotărâre irevocabilă.

În cazul de față, instanța de apel a evitat să examineze observațiile apelanților, însușind prioritar cele invocate de pârâții-intimați, referindu-se formal la sarcina probațiunii pusă pe seama lui Leonid Onceanu și Ivan Popov.

Totodată, apelanții au menționat că, Judecătoria Hâncești prin încheierea din 26 martie 2014, a admis cererea lui Rotaru Vadim și a ridicat sechestrul aplicat prin încheierea Judecătoriei Ialoveni din 09 aprilie 2009, deși cauza a fost solicitată pentru a fi examinată în ordine de recurs de către Curtea Supremă de Justiție, la materialele cauzei fiind prezentate probe în acest sens. Ulterior, ca efect al nulității contractului de vânzare-cumpărare, deponentul cererii de ridicare a sechestrului Rotaru Vadim și-a pierdut calitatea de proprietar al imobilului, or în fapt acesta niciodată nici nu a fost proprietar.

Așadar, prin lipsa examinării temeiniciei argumentelor invocate mai sus, se constată că instanța de apel a dat dovadă de un formalism excesiv în această parte. Or, prin prisma principiului contradictorialității și egalității în arme, instanța de apel era obligată să asigure un echilibru just a intereselor ambelor părți implicate în proces. În esență, motivarea Curții de Apel Chișinău i-a pus într-o situație de dezavantaj pe Leonid Onceanu și Ivan Popov față de adversarii săi (a se vedea cauza Donadze vs. Georgia, hotărârea din 7 martie 2006, § 35 – 36).

În fine, instanțele inferioare erau obligate să adopte o soluție corectă la caz, cercetând în ansamblu toate probele prezentate de către Leonid Onceanu și Ivan Popov referitoare la procedurile judiciare anterioare, circumstanțele invocate în susținerea relei-credințe a intimaților și caracterului fictiv al contractului încheiat între Ion Grigoreț și Trifan Stanciu, motivându-și hotărârea în așa mod să nu lase marjă de interpretare și întrebări nesoluționate. Contrar însă celor specificate, instanța de apel, lăsând fără apreciere unele înscrisuri și alegații, a pus pe seama apelanților lipsa probelor la materialele cauzei concluzionând despre netemeinicia acțiunii.

Constatând toate cele relatate supra, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție, conturează o opinie tendențioasă a instanței de apel de reținere și însușire a motivării din hotărârea primei instanțe, fără a da o apreciere tuturor probelor în ansamblu, fără a răspunde la toate temeiurile invocate de apelanți, ignorând nemotivat unele circumstanțe certe sau cel puțin nemotivând prevalarea unor circumstanțe, pe care s-a bazat soluția emisă, asupra celorlalte probe existente la dosar.

În atare situație, instanța de recurs apreciază că lui Leonid Onceanu și Ivan Popov nu le-a fost asigurat dreptul de acces la o instanță și dreptul de a fi auziți combinat cu dreptul la un recurs efectiv. De fapt, în cazul când există suspiciuni privind încălcarea echității procedurii din perspectiva art. 6 §1 din CEDO, rezultă

că aceștia nu au reușit să pună în discuție în fața instanțelor toate observațiile și raționamentele pe care le considera necesare în vederea apărării punctului lor de vedere (cauza Blücher vs. Republica Cehă, hotărârea din 11 ianuarie 2005, cauza Carmel Saliba vs. Malta, hotărârea din 29 noiembrie 2016, § 65).

În acest sens, Colegiul lărgit reamintește că în jurisprudența sa, Curtea Europeană a precizat că dreptul de a fi auzit în combinație cu dreptul la un recurs efectiv sunt în primul rând chestiuni de reglementare în dreptul intern și este în principiu, competența instanțelor să evalueze motivele de admisibilitate a unei cereri de acest tip (cauza Doorson vs. Olanda, hotărârea din 26 martie 1996).

Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a stabili că erorile judiciare analizate în speță sunt esențiale și nu pot fi corectate în această fază. Or judecarea recursului, exercitat conform rigorilor impuse de art. 432 alin. (1) al Codului de procedură civilă, are caracter devolutiv numai pentru problemele de drept material și procedural.

În acest caz, art. 442 al Codului de procedură civilă prevede că în ordine de recurs nu pot fi administrate probe noi, ceea ce consolidează poziția susmenționată. Așadar, omisiunea instanței de apel de a aprecia toate probele în ansamblu, precum și de a constata relevanța argumentelor apelanților conduce inevitabil la încălcarea garanțiilor unui proces echitabil, din moment ce observațiile lui Leonid Onceanu și Ivan Popov, într-un mod efectiv, nu au fost analizate

Prin urmare, ținând cont de faptele din speță, de argumentele părților și de constatările de mai sus, Colegiul judiciar consideră că a examinat principalele întrebări juridice puse în cerere și că nu este necesar să se pronunțe separat în privința motivelor invocate în recursul formulat de Leonid Onceanu și Ivan Popov.

Acestea, în esență, nu au forță juridică de a influența prezenta soluție pe caz și relevanța lor va putea fi supusă unei aprecieri juridice la o nouă rejudecare a cauzei (a se vedea, *printre alte autorități*, cauzele Kamil Uzun vs. Turcia, hotărâre din 10 mai 2007, § 64; Centrul pentru Resurse Juridice în numele lui Valentin Câmpeanu vs, România (Marea Cameră), din 17 iulie 2014, § 156).

Astfel, din considerentele arătate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursul declarat, de a casa decizia din 30 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău, iar reținând că erorile procedurale admise nu pot fi corectate de instanța de recurs, cauza urmează a fi remisă la rejudecare, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, instanța urmează să examineze speța în întregime în cadrul unor proceduri noi, în vederea respectării dreptului părților la un proces echitabil, în special, în partea aprecierii juridice a observațiilor lăsate fără răspuns (a se vedea, *spre exemplu* impactul considerentelor instanței de recurs la o nouă reexaminare, cauzele Victor Harovschi vs. Moldova, hotărâre din 18 noiembrie 2008; Dimitar Yordanov vs. Bulgaria, hotărâre din 6 septembrie 2018, § 52 - 53).

Având în vedere cele expuse și în conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) al

Codului de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de către Leonid Onceanu reprezentat de avocatul Canțer Serghei.

Se casează din 30 ianuarie 2018 a Curții de Apel Chișinău emisă în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Leonid Onceanu și Ivan Popov împotriva lui Ion Grigoreț și Trifan Stanciu privind anularea contractului de împrumut cu ipotecă și se remite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței, judecătorul

Valeriu Doagă

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Nina Vascan

Victor Burduh

Svetlana Filincova